

KIBRIS MESELESİ, “DAVA” DAN “SORUN” A: BİR DIŞ POLİTİKA SORUNUNUN SÖYLEMSEL VE ANLATIBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ

Evrım ŞENCAN GÜRTUNCA *

Öz

Bu çalışma, anlatıbilim yönteminden yararlanılarak, Kıbrıs meselesinin doğuşunu, davadan soruna dönüşüm sürecini ve durumun kamuoyuna yansımalarını çözümlenmektedir. Çalışma, Ada yönetiminin İngiltere'ye geçici devri (1878) ve Kıbrıs Barış Harekâtı (1974) arası dönemi kapsamaktadır. Bir yeniden yapılandırma olan bu çalışmanın özgün tarafı, Kıbrıs konusunun, söylemlerin analiziyle değerlendirilmesidir.

Anlatıbilim, belli bir mekân ve zamanda geçen bir olay örgüsünün, dönemin aktörlerinin söylemleri üzerinden analiz edilmesidir. Yönteme uygun olarak, dönemin Kıbrıs gazeteleri, basın bültenleri ve raporları, Girne Millî Arşivi ve Lefkoşa Millî Kütüphanesi arşivinden taranmış ve kendi dönemlerine damga vuran siyasî aktörlerinin söylemleri tespit edilmiştir. Bu verilerle, Ada'da yaşayan iki halk (Türkler ve Rumlar) arasında cereyan eden olaylar ve Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin duruma müdahale süreçleri değerlendirmeye alınmıştır.

Sonuçta, ülkelerin Kıbrıs meselesini farklı değerlendirdiği; konunun, Kıbrıs Türkleri için bir mücadele olduğu, Yunanistan ve Rumlar için bir mesele olduğu, Türkiye için millî bir dava olduğu, uluslararası platformda ise sorun olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anlatıbilim, Kıbrıs, Dava, Sorun, Dış Politika.

**CYPRUS DISPUTE, FROM A “CONFLICT” TO AN
“ISSUE”:
DISCURSIVE AND NARRATOLOGIC ANALYSIS OF A
FOREIGN POLICY ISSUE**

Abstract

The present study analyses the posing of the Cyprus issue, its transformation from being a case to an issue and reflection on public opinion by way of narratology method. The study covers the period between the temporary transfer of the administration of the island to United Kingdom (1878) and Cyprus Peace Operation (1974). The authenticity of this reconstructing study stems from evaluation of the Cyprus issue by way of analyzing the discourses.

In accordance with narratology, Cyprus newspapers, press bulletins and releases of the time which are available in Kyrenia National Archives and Nicosia National Library have been reviewed and discourses of the political actors who left their marks on their period have been identified. Basing on the data obtained from archives, the events that took place between the two communities living on the island (Turkish and Greek Cypriots), and processes and ways of intervention of Turkey, Greece and United Kingdom are assessed by way of discourse analysis.

Consequently, it is observed that each intervening country has addressed the Cyprus issue differently. In other words, it is observed that this issue is regarded as a struggle by Turkish Cypriots, an issue by Greece and Greek Cypriots, a national cause by Turkey and a problem at international platform.

Keywords: Narratology, Cyprus, Cause, Issue, Foreign Policy.

1. GİRİŞ

Bu alıŐma, farklı bilim dallarının, bir araya getirilmesiyle Kıbrıs meselesinin yeniden yapılandırılması temeline dayanmaktadır. Kıbrıs meselesi, birçok araŐtırmacı, gazeteci ve akademisyen tarafından analiz edilmiş ve her dönemde dinamik kalmıŐ bir dış politika konusudur. Bu çalışmanın benzerlerinden farkı, meselenin ve sürecinin daha önce hiç kullanılmamıŐ bir yöntemle analiz edilmesidir. Böylece, disiplinler arası bir çalışma sağlanmış, sosyal bilimlerin iki önemli dalı olan tarih ve edebiyat iç içe geçirilerek meseleye yeni bir yöntemle yaklaŐılmıŐtır.

Evans tarihsel bir olguyu, *geçmiŐte meydana gelen, günümüzde tarihinin onu yeniden kurması için belgelerde iz bırakan Şey* olarak tanımlamaktadır (Evans, 1999:81). Tarihi çalıŐmalarda ilk başvurulması gereken belge ise birinci el kaynaklardır. Bu tanım iŐıėında, tarafımızdan KKTC'ye gidilerek Lefkoşa Millî Kütüphanesi ve Girne Millî Arşivi taranmıŐtır.

Diğer yandan Tosh, *matbu birincil kaynaklar içinde en önemlisi basındır ve gazeteler, resmî yayınlar ve parlamento konuşmaları, çoğunlukla dönemin düşüncesini etkileme amacına yöneliktir* demektedir (Tosh, 1997: 38, 39). Hem Tosh'un bu söylemi hem de istifade edilen ve aşağıda ayrıntıları anlatılan yöntemin layıkıyla uygulanması için dönemin Kıbrıs gazeteleri, basın bültenleri ve basın raporları, adı geçen arŐivlerden taranmıŐtır. Taramaların sonucunda toplamda on bir gazetenin, kırk sayısında bizim çalıŐtıėımız sürece ıŐık tutabilecek söylemlere rastlanmıŐtır. Diğer yandan, taranan basın raporlarından dokuzunda, yine çalıŐmamıza faydalanabileceğimiz söylemlere rastlanmıŐtır. Elde edilen bütün belgeler bizi ENOSIS, TAKSİM, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Anayasası, Akritas Planı, Birleşmiş Milletler gibi anahtar kelimelere; Rauf

Denktaş, Dr. Fazıl Küçük ve Makarios gibi anahtar isimlere yönlendirmiştir. Böylece adı geçen kavramlar, adı geçen aktörlerin söylemleriyle birlikte değerlendirmeye alınmıştır.

Değerlendirmeden elde edilen veri ve bilgiler, konuyla ilgili yapılan diğer basılı çalışmalarla zenginleştirilmiştir. İlaveten, KKTC Eski Ankara Büyükelçisi Dr. Ahmet Zeki Bulunç’la görüşülmüş ve röportaj yapılmıştır. Bu röportajın yanı sıra bu çalışmada kullanılan kavramlarla ilgili kendisinin fikirleri alınmış ve önerileri çalışmaya dahil edilmiştir.

Bu bilgilerin ışığında tarihi bir olgu yeniden yapılandırılmış, gazeteler ve basın bültenleri birinci el kaynak olarak kullanılmıştır. Kaynaklar kullanılırken, disiplinler arası çalışma yapılmış ve konusu *metinlerin yorumu olan ilim* (Halkın, 2000: 35) şeklinde tanımlanan filolojinin kapsamına giren ve bu *metinlerin analizi olarak* (Jahn, 2010: 11) tanımlanan anlatıbilimden istifade edilmiştir. Aşağıda anlatıbilim yöntemi ayrıntılarıyla değerlendirilecektir. Bu değerlendirmede çizilen çerçevenin sınırlarından çıkılmayarak, arşivlerde tespit edilen gazete başlıkları veya basın bültenleri ışığında Kıbrıs konusunun dava, mücadele ve soruna evrilme süreçleri, dönemin aktörlerinin söylemleri üzerinden incelenecektir.

2. YÖNTEM

Yukarıda da ifade edildiği gibi bu çalışma, *anlatıbilim*, diğer bir ifadeyle söylem analizi yönteminden istifade edilerek hazırlanmıştır. Bu yöntem; neyin, nasıl ve kimler tarafından anlatıldığını, verici-alıcı ilişkisi içinde çözümler (Ezzerelli, 2012: 53-86; Phelan, 2009: 309-321; Kindt ve Müller, 2008: 130-135; Bal, 2009). Tarihte başrolü insanın oynadığı (Carr ve Fontana, 1992: 32) nazarı dikkate alındığında, yazarlar (verici) ve okurlar (alıcı) birer kişi (Jahn, 2012: 53) olarak çözümlemede ana rolü oynarlar. Bu çalışma kapsamında istifade edilen

söylemler, yaşadıkları dönemlere damgasını vurmuş kişilerin demeçleri ya da röportajlarından oluşmaktadır.

Anlatıbilim řu aşamalardan oluşur (Jahn, 2012):

- *Anlatma*: Metin çözümlemesi yapılırken kimin konuştuğunu bulma aşamasıdır. Anlatılan, konuşan kişiye göre anlam bulur. Anlatı esnasında yapılan vurgular, kişinin söyleminde hangi hususlara önem verdiğini belirler.
- *Odaklanma*: Anlatılanın kime hitap ettiğinin bulunması aşamasıdır. Konuya kimin odaklandığı ve söylemlerde kimin kastedildiği bu aşamada tespit edilir.
- *Anlatı Durumu*: Anlatı durumunun bulunmasına, odaklanmanın tespiti yardımcı olur. Bu aşamada, *ben*, *biz* ve *siz* kullanımları gibi şahıs zamirleri için içine girer. Bu çalışma kapsamında, özellikle *biz* kullanımı öne çıkmakta; olayı yaşayan kişinin, söylemini bir grupla beraber tecrübe ettiği görölmektedir. Diğer bir ifadeyle, Kıbrıs meselesinin davadan soruna geçişi ve serencamı, bu aşamada tespit edilmiştir.
- *Eylem*: Olayların nerede ve ne zaman vuku bulduğunun tespitini içeren hareket bütönlüğüdür.
- *Analiz*: Anlatının hangi olayla başlayıp hangi olayla bittiği; buna bağlı olarak bir olayın sonuçlarının hangi olaya sebep olduğu ortaya çıkarılır. Bütöün bu tespitler, olayların nerede cereyan ettiğinin, mekân tespitinin yapılmasını zorunlu kılar. Bu aşama tamamlandığında anlatan ne anlatıyor, nasıl anlatıyor, kime hitap ediyor ve bütöün bunlar nerede vuku buluyor soruları yanıtlanmış olur.
- *Söylemler*: Anlatıbilimin temel taşıdır. Olay örgüsü, söylemler aracılığıyla birbirine bağlanır.

Bu bilgiler ışığında anlatıbilim; şahit ve belgelerin kullanımı, yazarın kimliğinin sorgulanması, yazarın dolaylı ya da dolaysız şahitliği, tarihi olayların kişiler ve yer bazında incelenmesi ve anlatılanların nasıl anlatıldığının belirlenmesi şeklinde özetlenebilir (Ezzerelli, 2012: 54, 55). Bu kapsamda, bir metnin anlatılabilmesi için bir öyküsü olmalı, o öykünün içinde karakterler olmalı ve o karakterlerin yer aldığı bir olaylar dizisi olmalıdır (Jahn, 2012: 12). Bu çalışma, bir öyküyü (Kıbrıs meselesi), belli bir mekânda (Kıbrıs adası), belli aktörler etrafında (Kıbrıs Rum ve Türk halkı, İngiltere, Türkiye, Yunanistan) ve belli bir tarihe (1974) kadar analiz etmektedir.

Çalışmamız kapsamında Kıbrıs tarihi, Osmanlı öncesi dönem (1571’e kadar); Osmanlı’dan İngiliz hakimiyetine kadar olan dönem (1571-1878); İngiliz Sömürge Dönemi (1878-1960); Kıbrıs Cumhuriyeti (1960-1963); Buhanlı Dönem (1964-1974) ve Kıbrıs Barış Harekâtı Sonrası Dönem (1974 ve sonrası) olarak altı ana bölüme ayrılabilir. Bu çalışma 1878 ile 1974 yılları arasındaki süreci ve bu süreçte cereyan eden olayları içermektedir.

3. KIBRIS MESELESİ: DAVADAN SORUNA...

“Rumlar Adamıza Sonradan Gelme.” (Kıbrıs, 31.10.1991)

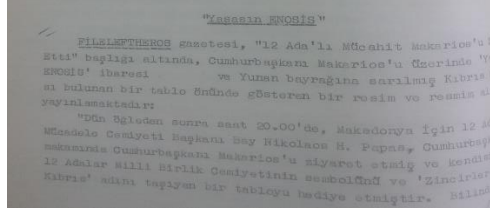
Osmanlı’nın fethi öncesi Kıbrıs adası, Lüzinyan ve Venediklilerin egemenliğindedir (Hakeri, 1993: 91-137; Özkul, 2010: 34-36). Fakat, 16. yüzyılda Akdeniz’de kurulmaya başlayan Türk egemenliği, Kıbrıs’ın Osmanlıların eline geçmesiyle taçlanmıştır. 1571 yılında, II. Selim döneminde, Ada Türk egemenliğine girmiş ve bu egemenlik 307 yıl sürmüştür (Çevikel, 2006: 112-139). Fetihle birlikte toplam 5720 hane Osmanlı coğrafyasından Ada’ya nakledilmiş (İnalçık, 2005: 22); 1572 yılında, sürgün fermanı çıkarılmış (Hakeri, 1993: 238) ve gayrimüslimlere, özellikle Ortodoks kilisesine geniş haklar tanınmıştır (Özkul, 2010: 48, 97). Kısacası Türkler Ada’yı Ortodoks Rumlardan

değil, Katolik Venediklilerden almıştır. Yukarıda işaret edilen manşetin temelleri buna dayandırılmaktadır. Manşet (söylem) anlatıbilim çerçevesinde analiz edildiğinde; *adamıza* diyerek *biz* birinci çoğul şahsın kullanıldığı, Ada'nın Türklere ait olduğu vurgusunun yapıldığı ve ortak kaderin paylaşıldığı dikkati çekmektedir. Anlatan Türk'tür ve bir grubun ait olduğu coğrafyaya, başkasının sonradan girdiği vurgulanmaktadır. Bu söylemde kimin ne söylediği, mesajın nereye gittiği ve altında yatan olay örgüsü açıktır. Söylemde *sonradan* kelimesine vurgu yapılmasıyla bir sıralama yapılmaktadır. Mesajı ileten Kıbrıslı Türkler, Ada'ya kendilerinden sonra gelen bir toplum olduğunun altını çizmektedirler. Tarih sürecinde Rumlara ılımlı yaklaşımlarının (İngiliz yönetim ve egemenliğinin bitişinden, Annan Planı dahil olmak üzere geçen sürede) sebebi bu olabilir. Hali hazırda kendisinin olan coğrafyada diğerinin varlığını eşit şartlarda kabul etmenin bir sakıncası yoktur.

Kıbrıs tarihinin hem siyasî hem kültürel açıdan kırılma noktalarından biri, Osmanlı'nın çözülme dönemi olarak adlandırılan 19. yüzyılda İngiltere'yle yaptığı antlaşmalar ile gerçekleşen geçici yönetim devridir. Bu yıl 93 Harbinin (1877-1878) sonuna denk gelir (Akçora, 2009: 4). 1878 *Ayastefanos* ve akabinde imzalanan 1 Haziran ve 4 Temmuz 1878 *Osmanlı-İngiliz Antlaşmaları* çerçevesinde İngiltere Kıbrıs'a yerleşmiş ve Ada'nın yönetimi geçici olarak İngiltere'ye devredilmiştir. Böylece İngiltere Ada'da yeni idari düzenlemelere gitmiştir (Uçarol, 1998: 61-65). Bu sebeple 1878 yılı, Kıbrıs adasında İngiltere'nin varlığı ve yönetimine bağlı olarak "Kıbrıs uyuşmazlığının" başladığı yıl olarak kabul edilir (Buluç, 2018: 27, 28). Anlatıbilim çerçevesinde incelendiğinde öyküye, Türkler ve Rumlara haricinde yeni karakterler girdiği tespit edilmektedir.

"Long Live Annexation and ENOSIS!" (*Mir'at-ı Zaman*, 24 Eylül 1906, akt. İsmail, 1994: 96).

"Yaşasın ENOSİS!" (*Basın Raporu*, c. 5, sayı. 269, 4 Ekim 1962).

Bilindiği gibi Yunanistan 1790'lı yıllardan başlayarak *Megali Idea* (Yılmaz, 2010: 40; Mercan 1994: 105) adını verdiği Büyük Bizans'ı yeniden kurma hayali ve amacıyla yaşamaktadır. İnalçık bu hedefi, Kıbrıs sorununun tarihi kaynağı olarak tanımlar (İnalçık, 2005: 13). Yunan gizli örgütü Filiki Etheria'nın (sonrasında Etniki Etheria) kuruluşu ve örgütlenişi bu hayalin eyleme dönüştürülmesinin önemli aşamalarındandır. İngiltere'nin Ada'ya yerleşimi, Rumların bu hedefi gerçekleştirmesi için umut olmuştur. ENOSİS yani, Kıbrıs adasının Megali Idea kapsamında Yunanistan'a dahil edilme fikri, yukarıdaki söylemlerin gerçekleşmesi için ortam sağlamıştır. İngilizce başlıktaki *Yaşasın İlhak ve ENOSİS!* hedeflenen kitleye fikrin uzun zaman yaşatılacağını göstermektedir. Bu demeçle, Fileleftheros Gazetesindeki *Yaşasın ENOSİS!* söylemi arasında altmış yedi yıl vardır ve hedeften, uzun zaman diliminde vazgeçilmeyeceği kanıtlanmıştır. Bu söylemin, Yunan bayrağına sarılmış Kıbrıs haritası bulunan bir tablonun önünde yayına çıkmış olması (*Basın Raporu*, c. 5, sayı. 269, 4 Ekim 1962: 9) ise ısrarın sembolik gösterimidir. Söylem sahibi Rumlar ve Yunanistan halkıdır ve mesaj önce Kıbrıslı Türklere sonra dünyaya verilmek istenmiştir. Kıbrıslı Türklerin mücadelesi ENOSİS'e karşı doğan ve gelişen bir dava olup bu fikre karşı ilk mücadeleleri de devir antlaşmasının imzalandığı 1878 yılıdır. Bu yıla kadar

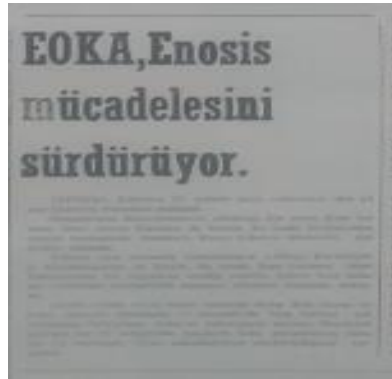

(1571-1878) Ada halkı Osmanlı idaresindeki Rumlar ve Türkler olarak adlandırılırken; bu tarihten sonra, Kıbrıs Rumları ve Kıbrıs Türkleri olarak adlandırılmaya başlanır. ENOSİS ve buna karşı doğan mücadeleler, o dönemde Ada'daki yönetimin sahibi İngiltere'nin iç meselesidir (Bulunç, 2018: 29).

“Her Halde Uzak Olmayan Bir Günde Kıbrıs İşinin Belki de Milletlerarası Bir Mesele Olması İhtimali Kuvvetlidir.” (*En Son Dakika*, 1.9.1949).

1878 geçici devrinden sonra Yunanistan ve Rumların ENOSİS için hareketlenmeleri gözle görülür şekilde artmaya başlar. Yukarıdaki manşet, ileride vuku bulacak birçok olayın sinyalini vermektedir. Söylemde, Kıbrıs'a iş vasfı yüklenmiştir. Kıbrıs adasının Yunanistan ve Türkiye anavatanlarına bağlı Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin arasındaki *meseleden, uyumsuzluk* öyküsüne döneceğinin öngörüsü yapılmaktadır. Böylece durum, milletlerarası bir boyuta gelecektir. Anlatan Türk'tür ve söylemde bir endişe sezilmektedir. Ancak kullanılan *belki* ve *ihtimal* kelimeleri, bir ümit olduğunu da sezdirmektedir. Bu söylemden bir yıl sonra, 1950 yılında, Rum lideri Makarios, bir halk oylamasına gider (Önsoy, 1994: 232; Örek 2010: 10).

“EOKA, ENOSİS Mücadelesini Sürdürüyor.” (*Halkın Sesi*, 2.4.1978).

1947 yılında Yunanistan'ın İtalya'dan On iki Adayı almasının ardından, 1948'de Rumların *ENOSİS'ten başka şey kabul etmeyiz* söylemi artmaya başlamıştır (Örek, 2010: 5; Yılmaz 2010: 44). Böylece, 1952 yılında kurulan ve 1955 yılı itibariyle aktif faaliyete geçen, Kıbrıslı Rumların silahlı örgütü EOKA'nın* temelleri atılmış olur. Aynı yıl EOKA, Ada'nın birçok yerinde *ENOSİS, Katkısız ENOSİS!* sloganıyla eylemlerine başlar (Tayhani, 2011: 100).

"Kıbrıs Meselesi Diye Bir Mesele Yoktur. Çünkü Kıbrıs Bugün İngiltere'nin Hâkimiyeti ve İdaresi Altındadır." (akt. Sarıkoyuncu Değerli, 2012).

"Biz Kıbrıs Meselesi Diye Bir Sorun Tanımıyoruz." (*Kıbrıs Postası*, 31.10.1986.)

Yukarıdaki demeçler dönemin Türkiye dışişleri bakanı Necmettin Sadak'a aittir ve söylemde hissedilen tavır kesin ve nettir. Bunun en önemli sebebi Lozan Antlaşması (1923) gereği Türkiye'nin, Kıbrıs üzerindeki egemenlik haklarından İngiltere yararına vazgeçmiş olmasıdır (Soysal, 2000: 81). Söylemde odaklanılan yani gönderme yapılan yer Yunanistan da Türkiye de olabilir. Mesaj kime gidiyor olursa olsun, Ada'nın İngiltere'nin hakimiyetinde olduğu vurgulanmış; Türkiye'nin de Yunanistan'ın da Ada'nın iç işlerine karışamayacağı mesajı verilmiştir. Konunun, yönetim sahibi İngiltere'nin iç meselesi olduğu; Türkiye'nin mevcut hukuki statüyü koruyacağı ve Yunanistan'ın Ada üzerinde siyasi otoritesinin olmadığı anlatılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye statükonun devamını istemektedir. Bu durum gazeteye *Türkiye statükodan hoşnuttu. Ama eğer durumda bir değişiklik yapılmak isteniyorsa, o zaman en doğru yol, adanın Türkiye'ye verilmesidir* şeklinde yansımıştır (*Kıbrıs Postası*, 14.11.1986). Özetle, anavatanların Ada'ya müdahale etmemesi gerektiğine, dışarıdan bir müdahalenin adanın iç işlerine karışmak demek olduğuna dikkat çekilmektedir. *Kıbrıs meselesi diye bir sorun tanımıyoruz* söylemiyle ifade edilmek istenen budur. Fakat olası bir yönetim değişikliğinde Ada *Türkiye'ye verilmelidir* mesajı

* Ethniki Organosis Kypriou Agoniston.

iletildiği için, Türkiye’de halk Kıbrıs meselesiyle ilgili mitingler düzenlemeye başlamış; anavatanın Kıbrıs’a karışmayacağı fakat Ada’daki Türklerin mücadelesinde onları yalnız bırakmadığı kamuoyuna duyurulmuştur.

“Kıbrıs Türk’tür.” (*Kıbrıs Postası*, 8.11.1986).

“Emaneti Geri İstemek Zamanı Gelmiştir.” (*Zafer*, 17.1.1950).

“Kıbrıs El Değişecekse Türkiye’ye İadesi Şarttır.” (*Kıbrıs Postası*, 8.11.1986).

Bahsi geçen mitingleri, yukarıdaki söylemler ve pankartlar süslemiştir. Söylemlerde Yunanistan’a ve Rumlara, açıkça Ada’nın Kıbrıs Türklerine ve Türkiye’ye ait olduğu, İngiltere’ye ödünç verildiği, şimdi ise geri istedikleri empoze edilmektedir. Söylemlerdeki anahtar kelime olan *emanet*, geçici olarak bırakılan anlamına gelmekte olup, bu kelimenin kullanımıyla adanın artık korunmaya muhtaç olmadığına altı çizilmektedir. Görüldüğü gibi, 1954 yılına kadar duruma üç aktör şekil vermektedir. Diğer bir ifadeyle, bu yıla kadar Kıbrıs konusu İngiltere, Kıbrıs Türkleri ve Kıbrıs Rumlarının iç meselesidir. *Kıbrıs Türk’tür* sloganı ise 1954’te yaygınlaşan bir slogandır. Zira 1954, konunun iç meseleden başka bir boyuta döndüğü yıldır. Konunun boyut değiştirme sebebini gazete, 1954: *Rumlar İlk Kez Birleşmiş Milletlerde* manşetiyle duyurmuştur

(*Kıbrıs Postası*, 1.11.1986). Rumların Birleşmiş Milletlere başvurması, öyküye farklı aktörlerin girmesine sebep olacaktır. Rum basını, yukarıdaki manşetlere, *Türk basını Kıbrıs Türk'tür gibi tehlikeli ve sorumsuz parolalar ortaya atmaktadır... Fanatik Türkler Kıbrıs'ta kan dökmek tehditlerinden vazgeçmezlerse Kıbrıs Birleşmiş Milletlere müracaat edecektir* şeklinde cevap vermiştir (*Basın Raporu*, c.5, sayı.7, 1.10.1962). Söylemde kullanılan *tehlikeli ve sorumsuz* kelimeleri tehdit ve önemsememe içermektedir. *Kıbrıs Türk'tür* parolasının önemsenmediği fakat kullanıma devam edilmesinin tehlike arz ettiği anlatılmaktadır. Söylemde uyarma ve tehdit sezilmekte, bu parolanın kullanımının bırakılması gerektiği mesajı verilmektedir.

"Onlar ENOSIS İçin Ölüyoruz Diyorduk, Biz ise ENOSIS Olursa Zaten Öleceğiz Diyorduk." (Tayhani, 2011: 58).

Kıbrıs Türklerinin dava adamı Rauf Denктаş'ın bu sözü, her iki toplumun amaçlarını ortaya koyan bir söylemdir. İfadede kişi zamirlerine vurgu yapılmaktadır. *Onlar* ve *biz* kullanımları, biri ve öteki kavramlarını desteklemekte ve konuşan kişinin Türk olması sebebiyle, *onlar* Rumları, *biz* Kıbrıs Türklerini ifade etmektedir. Rumlar hayatlarına devam etmek için ENOSİS istemekte; oysa Kıbrıslı Türkler, sahip oldukları hakkın devamını istemektedir. Şöyle ki Rumlar son bulan Bizans'ı yeniden dirilterek (Megali Idea) yaşamlarına devam etmek isterken, Kıbrıslı Türkler bu durumun gerçekleşmesi durumunda kendi yaşam haklarının yok olacağını anlatmaya çalışmaktadır. ENOSİS bu söylemde ortak paydadır. Bu kavramın yokluğunda her iki milletin de *ölmek* durumunda kalmayacağı yorumu yapılabilir. Zira Denктаş anılarında, ENOSİS'in Ada'ya hürriyet değil esaret getireceğini belirtmiştir (Denктаş, 2017: 79).

1952-1954 yıllarında Yunanistan, Ada'nın kendisine verilmesi konusunda İngiltere'yle görüşmüş, ancak olumlu bir yanıt alamamıştır. Bu sebeple, 1954

yılında Birleşmiş Milletlere başvurarak ada halkına, Rumları kastederek, tek taraflı self-determinasyon hakkı verilmesini talep etmiştir (*Kıbrıs Postası*, 1.11.1986). Zira daha sonraki yıllarda, Rum Cemaat Meclis Başkanı Dr. Spiridakis bu konuyu hatırlatacak ve *Kıbrıslılara[†] self-determinasyon hakkı tanınsaydı ve şimdiki durum empoze edilmemiş olsaydı Kıbrıs'ın nüfusunun %80'inden fazlasını teşkil eden Kıbrıs Rumları, Yunanistan'la birleşmek için rey vermiş olacaktı (Basın Bülteni, c.1, sayı. 28, 21.4.1962) diyecektir.*

Yunanistan'ın konuyu Birleşmiş Milletlere intikal ettirmesi ve ENOSİS'in gerçekleşmesi için gerekli gördükleri self-determinasyonun uygulanmasını istemesi, durumu uluslararası platforma taşımıştır (Armaoğlu, 2012: 640, 641). Böylece, yeni aktör olarak Türkiye de öyküye dahil olmuş ve durum gazeteye *Tek taraflı self-determinasyon olamaz! (Nacak, 1.6.1962) şeklinde yansımıştır.*

[†] Rumlar kastedilmektedir.

"Dava, Davayı Anlatma Davasıdır." (*Halkın Sesi*, 31.10.1991).

*"Dava diyorduk, davamız
diyorduk!..*

Bizden sonra gelecek nesillere kalacak olan büyük dava!..

Kıbrıs'ta Rum'un Yunan'ın esiri olmamak davası!" (Tayhani, 2011: 58).

1954 yılı itibariyle Kıbrıs meselesi uluslararası platformda sorun niteliğine dönüşmüştür. Osman Örek'in *Biz bu mücadeleyi haklarımızı korumak için yaptık. Biz varlığımızı, benliğimizi ve şuurumuzu devam ettirmek istedik. Biz egemen toplum olduğumuzu kanıtlamak ve 1571'den bu yana hiçbir Türkün Rum egemenliğine girmediğini belirterek, bu saatten sonra gerçeklerin değişmeyeceğini kötü niyetlilere anlatmak için başladık* (Örek, 2010: 8) ve Denктаş'ın *Bizden egemenliğimizi istiyorlar. Vermeyeceğiz* (*Birlik*, 12.10.1991) sözleri, Kıbrıslı Türklerin mücadelesini çok net ifade etmektedir. Söylemlerde *biz* zamiri kullanılmaktadır. Böylece aynı amaç uğruna mücadele eden bir topluluk oldukları ifade edilmektedir. *Varlığımızı ve benliğimizi devam ettirmek istedik* vurgusu *kendilerine ait olanın* başkaları tarafından ele geçirilmesine izin vermeyeceklerine işaret etmektedir. Aynı coğrafyada *egemen bir toplum* olduklarını, temel çıkarlarının, sahip olduklarından yoksun kalmamak olduğunu ve bu özelliğin kendilerinden alınmasına izin vermeyeceklerini dile

getirmektedir. Söylemde tarih olarak 1571 yılı seçilmiş; diğer bir ifadeyle Ada'daki Rumların bağımsızlığını zaten Osmanlı'dan aldığı vurgulanmıştır. Zira Osmanlı, Ada'yı Katolik Venediklilerden almış; Ortodokslara özgürlük vermiştir (İnalçık, 2005: 22). *Gerçekliği değiştirmeye* çalışanlara, başarılı olamayacaklarını anlatmak istedikleri için bu mücadeleye başladıkları dile getirilmektedir. Bunu değiştirmeye çalışanların ise kötü niyetli olduklarına işaret edilmektedir. Türkler için bu durum dava, eşitlik ve hak mücadelesinden başka bir şey değildir. Bu söylemin analiziyle Denktaş'ın neden *davayı anlatma davasına* baş koyduğu netleşmektedir.

“Kıbrıs'ı İstemekten Hiçbir Zaman Vazgeçecek Değiliz.” (*Hürriyet*, 25.2.1951).

Yunanistan başbakanına ait bu ifadede *istemek* fiili anahtar kelimedir. Zira Ada'yı vazgeçmeden isteyen tek ülke Yunanistan'dır. *Hiçbir zaman* vurgulaması, ENOSİS uğruna ellerinden gelenin yapılacağı anlamını içermektedir. Konuşan kararlı, emin ve isteğinden vazgeçmeyeceğine dair bir vurgulama yapmaktadır.

1955 yılında Yunanistan baskılarını artırmaya başlayınca, İngiltere Londra'da bir konferans düzenlemiş, Türkiye *sorunun* içine çekilmiştir (Armaoğlu, 2012: 641). Osman Örek, bu konferans ile Türkiye'nin Kıbrıs konusunun içine çekildiğini onaylamıştır (*Kıbrıs Postası*, 15.11.1986). Bu konferans Türkiye açısından bir dönüm noktasıdır ve Kıbrıs meselesi, Türkiye nezdinde bir dış politika sorunu ve millî bir dava olmaya başlamıştır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye için ülkenin Londra Konferansına çağrıldığı gün; diğer aktörler içinse durumun Birleşmiş Milletlere taşındığı gün Kıbrıs, milletlerarası bir *sorun* haline gelmiştir. Konferansın ardından Türkiye, adanın yönetiminin olduğu şekilde kalmasında ısrarcı olurken, Yunanistan tek taraflı self-determinasyonda ısrar etmiştir (Armaoğlu, 2012: 642).

1959 yılına kadar Rumların tedhişi artmaya devam etmiştir (Copeaux, 2009: 43). Özellikle EOKA'nın çalışmaları tahrip edici olacaktır. Osman Örek, EOKA'nın Türklere saldırılarından bahsetmiş, köylülere moral vermek için hükümetten birkaç kişinin (kendisi de dahildir) bu köylere gittiğini anlatmıştır (*Kıbrıs Postası*, 15.11.1986). Aynı yıl bir Muhtariyet Anayasası Raporu hazırlanır ve bu raporla, İngiltere Ada'da iki ayrı toplumun varlığını kabul ederken, self-determinasyonun her iki toplum için de olması gerektiğini bildirir (Armaoğlu, 2012: 643).

“Sayısı Binleri Aşan Muazzam Kalabalık On İki Saat Girne Caddesinde Taksim Lehine Tezahürat Yaptı.” (*Halkın Sesi*, 26.1.1958).

“Dün Leymosun'da Taksim Lehinde Yürüyüş Yapıldı.” (*Halkın Sesi*, 26.1.1958).

“Taksim Lehine Lefke'de Büyük Bir Nümayiş Yapıldı.” (*Bozkurt*, 29.1.1958).

1956 yılında hazırlanan yukarıdaki rapora Türkiye olumlu yaklaşmıştır. Çünkü Kıbrıslı Türkler, üstün duruma geçme değil, Ada'da iki toplumun eşitliğinden yanadır. Durum, *İlk Federal Çözüm Önerimiz* (*Kıbrıs Postası*, 18.11.1986) ve *Denктаş Eşitlik İstedi* (*Kıbrıs Postası*, 20.11.1986) başlıklarıyla gazeteye yansımıştır. Bütün bunlara rağmen ENOSİS'ten vazgeçilmeyince Türkler yeni tezler geliştirirler. İşte Rumların ENOSİS'ine karşı Kıbrıslı Türklerin TAKSİM tezi burada doğmuş ve gazete *TAKSİM tezi ENOSİS'e “dur” demek için ortaya atılmıştır* (*Kıbrıs Postası*, 18.10.1986) haberini yapmıştır. Söylemde kullanılan *dur* kelimesi, emir kipiyle yazılmış ve Rumların hedefine ulaşmasının kesin olarak engelleneceği mesajı verilmiştir. Türkiye hükümeti de 1956 yılı sonunda TAKSİM fikrini kabul etmiştir (Armaoğlu, 2012: 643). Yukarıdaki haberde kullanılan kelimelere bakıldığında; kim, nerede, ne yaptı sorularının yanıtları, ayrıntıda gizli olanı ortaya çıkaracaktır. Birinci söylemde, olayın geçtiği mekânın Girne Caddesi olması önem arz etmektedir. Cadde, Lefkoşa'da olup Türk bölgesinin merkezi olması sebebiyle önemlidir. *Kalabalık* kelimesiyle belli bir amaç uğruna bir araya gelen bir kitle, bir yığından söz edilmektedir. Kalabalık, çok sayıda insanın bir

araya gelmesi olarak tanımlanabileceği gibi; karışık bir topluluk olarak da tanımlanabilir. Söylemde önemsememe, küçük görme sezilebilir. Dolayısıyla bu *kalabalık* öyle bir şey yapmalıdır ki bu nitelikten kurtulmalı, aşağılanma fikrinden okuyucuyu uzaklaştırmalıdır. Topluluk, gösterinin sonunda, Dr. Fazıl Küçük'ün evine gelmiş ve *Ya TAKSİM Ya Ölüm!* sloganını atarak tarih sahnesine yeni bir siyasi terim katarak akıllara yer etmiştir. Gazete, bu sözün gür bir sesle söylendiğini ve gençleri coşturduğunu vurgulamıştır (*Halkın Sesi*, 28.1.1958). Böylece grup, *kalabalık* olmaktan çıkmış, *Yaşasın ENOSİS'in* karşısında Ada'daki halkların eşitliğini vurgulamak için ortaya atılan *Ya TAKSİM Ya Ölüm!* hedefine yönelmiştir (*Kıbrıs Postası*, 19.11.1986). Bu durumda, Kıbrıslı Türklerin bu sloganının odaklandığı yer bellidir; hedef Rumlardır ve ENOSİS'in karşılığında TAKSİM için ant içen bir Kıbrıs Türk'ünün portresini çizmektedir. Sloganı atan ses, karardır ve emindir. İki toplumun siyasi terimleri (ENOSİS ve TAKSİM) karşılaştırıldığında Rumların mücadelesi ile Kıbrıslı Türklerin mücadelesinin farkı ortaya çıkmaktadır. Rumların ENOSİS'i Ada'yı anavatana bağlama amacı taşır; Türklerin TAKSİM'i ise Ada'nın Yunanistan'a bağlanma tezine karşılık, Yunanistan ve Türkiye ile bölüştürülmesi anlamına gelir (A. Z. Bulunç, görüşme, 27-28 Ocak 2020). İkinci söylemdeki Leymosun (Limasol) günümüzde güneyde kalan bir bölgedir ve bu coğrafyada da TAKSİM adına eylem yapılmış olması çok önemlidir. Aynı haberde, eylem sırasında üç Kıbrıs Türk'ünün yaralandığı ve Kıbrıs'ın Taksiminden başka hiçbir çare kalmadığı belirtilmiştir (*Halkın Sesi*, 26.1.1958).

Tarihler 1959 yılını gösterdiğinde, bir yıl sonra kurulacak, antlaşmalarda ifade edilen şekliyle, iki toplumlu devlet olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temelleri atılmaya başlayacaktır. Bu temeller, *Zürih*, *Londra* ve *Lefkoşa Antlaşmaları*dır (Kuran, 1994: 227; Armaoğlu 2012: 644). Türkiye ve Yunanistan başbakanları arasında yapılan yirmi yedi maddelik *Zürih*; Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsilcileri arasında imzalanan *Londra Antlaşmaları*, iki

halkın eşit kurucu ortaklığında, siyasi eşitliğinde, ortak egemenliğinde ve ortak yönetiminde bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurmayı temellendirmekte; bunun yanında da hem ENOSİS’i hem TAKSİM’i yasaklamaktadır (Toluner, 1977: 79-85). 16 Ağustos 1960’ta Kıbrıs Cumhuriyeti resmen kurulur. Bu anayasa, İngiltere, Türkiye ve Yunanistan’ın çıkarlarını uzlaştıran özel bir statüdür (Toluner, 1977: 17). Fakat Rumlar, Türk ve Rum halkının ortaklaşa kurduğu Kıbrıs Cumhuriyeti devleti anayasasına uymayacaklarını beyan etmişlerdir.[‡]

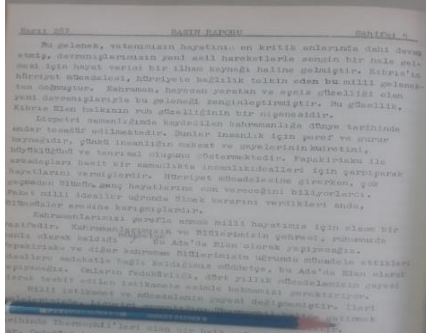
“Milletlerarası Gelişmeler Çabuk Değişir, Binaenaleyh Onlarla Beraber Antlaşmalar da Değişebilir.” (Eleftheria, 4.11.1961).

Bu söylem bir Rum gazetesinde, Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ilanından bir sene sonra yayınlanmıştır. Denктаş, bu sözle dünyaya, Kıbrıs’ın Yunan idaresine geçtiği mesajının verildiğini söylemiştir (Denктаş, 2017: 127). Antlaşma maddelerinin değişme ihtimalinin sinyalini veren bu söylemden bir sene sonra Cumhurbaşkanı Makarios, *Gayemiz, değişmememiz ve mücadelemizin hedefi aynıdır (Basın Bülteni, c.1, sayı.41, 16.11.1962)* ve *Milli istikamet ve mücadelenin gayesi değişmemiştir (Basın Raporu, c. 5, sayı. 287, 22.10.1962)* diyerek, hedeflerinin anayasaya rağmen ENOSİS olduğunu vurgulamakta ve ENOSİS’i gerçekleştirmek için ölüncüye dek mücadele edeceğini açıklamaktadır (Denктаş, 2017: 113). *Makarios’a göre mücadelenin gayeleri değişmediğine (Basın Raporu, c. 5, sayı. 287, 22.10.1962)* göre, amacı (ENOSİS) yasaklayan bazı maddelerin, yani anayasanın değişmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Nitekim Makarios, kısa bir zaman sonra Türklerin haklarını çignemeye ve anayasayı yok saymaya başlamış

[‡] Kıbrıs Devleti Başkanlık rejimine dayandırılmakta; Cumhurbaşkanı Rum, yardımcısı ise Türk olmakta ve bu kişiler Rum ve Türk toplumlarının oylarıyla seçilmektedir. Resmi dil Rumca ve Türkçedir. Tarafsız renklerde bir bayrak kabul edilmiştir. Zürih ve Londra Antlaşmaları ve Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası; Kıbrıs Türklerinin Türk kimliğini, devlet işlerinde eşit kurucu ortak olma hakkını, bu bağlamda self-determinasyon hakkını ve Türkiye’nin Kıbrıs üzerindeki garantörlük haklarını tescil etmiştir (Bulunç, 2004: 184; Tamkoç, 1985).

(Armaoğlu, 2012: 937) ve on üç maddenin değişmesini talep etmiştir (Buluñç, 2004: 157). Durum gazeteye, *Cumhuriyet'in İlanına Yol Açan Resmi Antlaşmaları Bile Geçersiz Saydılar* şeklinde yansımıştır (*Kıbrıs Postası*, 1.12.1986). Söylem sahibi Türk'tür ve demecde çaresizlik ve endişe hissedilmektedir.

“Kıbrıslı Türklerin Endişeye Kapılmasına Mahal Yoktur. Onların Âtisi Türk Hükümetinin Garantisi Altındadır.” (Akin, 1.2.1962).

Makarios'un anayasal hakları yok saymaya başlaması Türk hükümetini alarma geçirmiştir. Yukarıdaki demec, dönemin Türk dışişleri bakanı tarafından verilmiştir ve odaklanılan her iki taraftır. Diğer bir ifadeyle hem Kıbrıslı Türklerin hem de Rumların bu demece odaklanması beklenmektedir. Söylem Türkler içinse inandırıcı, güven verici ve rahatlatıcıdır. Kıbrıslı Türklerle “endişe etmeyin”, “biz yanınızdayız”, “yalnız değilsiniz” mesajı verilmektedir. *Âtisi (geleceği) güvence altındadır* sözüyle, yasa ile sahip olunan haklarının korunmasında destek olunacağı vurgulanmaktadır. Eğer Rumlar içinse, söylem daha tehditkâr ve uyarıcıdır. Rumlara, “Kıbrıslı Türkleri yalnız ve güçsüz sanmayın”, “Türkiye onların arkasında”, “gerektiğinde Türkiye müdahale eder”, “Kıbrıslı Türklerin geleceğini başkalarının eline teslim etmeyiz” mesajı verilmektedir. Bu söyleme cevap gecikmemiş; Kıbrıslı Türklerin *Evet, haklarımız, menfaatlerimiz ve varlığımız anavatanın garantisi altındadır. Geleceğe güvenle bakışımız esasen*

bundandır (Basın Raporu, c. 5, sayı. 107, 21.4.1962) söylemi basına yansımıştır. Anlatıcının kullandığı kelimeler artık kendilerini güvende hissettiklerini göstermektedir.

Makarios ise anayasada değişiklikler yapma talebini ortaya koymuş ve Kıbrıs Cumhuriyeti’ni ENOSİS için *bir sıçrama tahtası* olarak kullandığını beyan etmiştir (Basın Bülteni, 9.1.1962, c.1, sayı.15). Bu değişikliklere Kıbrıslı Türklerin de Türkiye’nin de olumlu yaklaşması mümkün değildir. Zira Makarios Türkleri adada azınlık statüsüne düşürmeye çalışmaktadır (Armaoğlu, 2012: 938).

“Türk Azınlığını Korumak İçin Onlara Lüzumundan Fazla Hak Bahşettik.” (Basın Bülteni, 9.1.1962, c.1, sayı.15).

Makarios bu demeçle Kıbrıslı Türkleri azınlık statüsüne koymuş ve *korumak* kelimesini kullanarak hakları kendisi vermiş gibi göstermeye çalışmıştır. Bu demeçte kilit kelimeler *azınlık*, *onlar* ve *bahşetmek* kavramlarıdır. Olayın uluslararası camiaya intikal etmesi sebebiyle bu demeci, tüm dünyaya yapmaktadır. Kısacası söylemle odaklandırılan, tüm dünyadır. Dolayısıyla adadaki Türklerin bu coğrafyada azınlık statüsünde olduğunu tüm dünyanın bilinçaltına yerleştirmeye çalışmıştır. *Onlara* diyerek durum pekiştirilmiştir; *bahşetmek* fiiliyle de karşı taraf küçümsenmiştir. Türk basını, *Makarios’un Türk cemaatine azınlık diye hitap etmesinden şikâyet edildiğine, anayasada azınlık veya çoğunluk maddelerinin bulunmadığına* (Basın Raporu, c.5, sayı.7, 1.10.1962) dikkat çekmiştir.

“Rum Dostlarımız Őunu İdrak Etsinler ki Zürih ve Londra Antlaşmalarında Elde Ettiğimiz, Sadece Haklarımıza Karşı Verilen Bir Tavizdir ve Bu Hakların Bir Santiminden Bile Vazgeçecek Değiliz!” (*Basın Bülteni*, c.1, sayı.5, 23.10.1962; *Nacak*, 20.10.1961).

Dönemin Cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Küçük'ün verdiği bu demeçte Rumlara *dostlarımız* dediği göze çarpmaktadır. Bu hitap şekli iki şekilde yorumlanabilir. Birincisi, iki halkı düşman olarak görmediğini ifade ediyor olabilir. Diğer taraftan, temkinli bir yaklaşım ile bu kelimenin kullanımının ileriki yıllarda, düşmanlığı ilan edenin Türkler olduğu şeklinde yorumlanmasının önünü kesmek adına alınan bir önlem olduğu düşünülebilir. *İdrak etmek* fiilinin kullanımı ile Türklerin, Rumların ENOSİS'ine karşı duracağını göstermektedir. Dr. Küçük, *taviz* kelimesi ile Makarios'un *bahşetmesine* gönderme yapmakta ve *haklarımıza karşı* söylemini eklemektedir. Halihazırda Türklere ait olandan vazgeçilmesinin mümkün olmadığına dair kesin bir söylem gerçekteşmiştir. Bu söylem gazeteye, *Zürih ve Londra Antlaşmalarındaki haklarımızdan taviz verilmeyecektir* (*Nacak*, 20.10.1961); basın raporuna ise *Türk toplumu haklarından bir santim bile fedakârlıkta bulunmayacaktır* (*Basın Raporu*, sayı. 288) şeklinde yansımıştır.

“ENOSİS'e Giden Yol Üzerinde Aşılmaz Bir Maniyayız, Kıbrıs'ın Hayalperestlere Değil, Hakikati Görenlere İhtiyacı Vardır.” (*Basın Bülteni*, 21.4.1962, c.1, sayı. 28).

ENOSİS'in bir hayal olduğu, söylemdeki *hayalperest* kelimesinden anlaşılmaktadır. Rumların arzusunun gerçekteşmeyeceği, *aşılmaz mania* (engel) olan Türkler sayesinde hayalden öteye gidilemeyeceği vurgulanmaktadır. *Aşılmaz* kelimesi söylemin kilit noktasıdır. Türkler yaşadıkça ENOSİS'in gerçekteşmeyeceği bilinçaltına yerleştirilmektedir. *ENOSİS'in tahakkukuna engel olmak için tek kişi kalana kadar mücadele edeceğiz* (*Nacak*, 11.05.1962) söylemi ile yukarıdaki demeç desteklenmiştir. Zira bu söylemdeki *tahakkuk*, hukukî bir

kavram olup, ENOSİS’in resmî olarak gerçekleşmesinin Kıbrıslı Türkler sayesinde mümkün olamayacağı desteklenmektedir. Kıbrıslı Türkler anavatanın desteği ile mücadelelerini sürdüreceklendir.

“Kıbrıs Türklerinin Hakları Bütün Partilerin Temsil Edilecekleri Türkiye’deki Millî Koalisyon Hükümeti Tarafından Korunacak.” (Nacak, 20.10.1961).

Kıbrıslı Türkler, yaşam haklarının ellerinden alınmaması ve Rumların propagandaları yoluyla azınlık sınıfına düşmemek adına mücadele etmişler, varlıklarını korumak adına garantörlük hakkı çerçevesinde Türkiye’den daima destek istemişlerdir. Denktaş, *benim her zaman söylediğim gibi anavatanınız, hiçbir şey olamaz. Dün de böyle idi, bugün de!* (Tayhani, 2011: 194) diyerek bu durumu dile getirmiştir. 1961 yılında verilen yukarıdaki demeç ile Türkiye, Kıbrıs Türklerinin yanında yer alacağını dünyaya duyurmakta; Kıbrıslı Türklerin tek başına olmadıkları mesajını vermektedir. 1961 yılında bir gazetede *Kıbrıs’ta şimdiki durum devam ettirilmemelidir* (Bozkurt, 15.12.1961) başlıklı haberde, Makarios’un antlaşmalara uymaması durumunun devam etmemesi gerektiği ve Kıbrıslı Türklerin haklarını koruyacakları belirtilmiştir. Bu anlamda Türkiye ve Kıbrıslı Türkler, dünyaya 1960 Anayasasının ve antlaşmaların bozulmaması gerektiğinin mesajını iletmektedirler.

1963-1964 yılları, Kıbrıs Türkleri için çok sıkıntılı geçen zamanlardır. Armaoğlu bu dönemi, “1963-1964 Kıbrıs Buhranı” olarak adlandırır (Armaoğlu, 2012: 937). Önceki demeçlerinde alt yapıyı hazırlayan Makarios, 1963 yılında anayasada açıkça değişiklikler yapmak istediğini beyan etmiştir (Armaoğlu, 2012: 938; Egeli, 1994: 247). Diğer yandan, Ada’daki Türkleri yok etmeyi amaçlayan Akritas Planı çerçevesinde Türklere yönelik kanlı katliamlar 21 Aralık 1963 tarihinde başlamıştır (Tayhani, 2011: 226, 278).

“Bu Güzel Adayı Kişisel Mezbahanız Durumuna Getirmenizi Dünya Eli Kolu Bağlı Seyredemez.” (*Cumhuriyet*, 27.5.1982).

“Ball: Makarios’un Gözlerinde Genosid Görüyorum.” (*Kıbrıs Postası*, 6.12.1986).

1964'te Kıbrıs'ı ziyaret eden Amerika Başkanı Johnson'un özel temsilcisi George Ball'un dile getirdiği yukarıdaki cümleler Ada'daki durumu açıkça ortaya koymaktadır. İlk söyleminde Ada'yı hayvan kesilen yer anlamına gelen *mezbahaya* benzetmesi, burada bir katliam olduğunu doğrulamaktadır. Katliamı diğer söylemde, *genosid* (*soykırım*) kelimesini kullanarak vurgulamıştır. Bu olayı *dünya eli kolu bağlı seyredemez* derken, olayın dünyaya intikal ettiği açıkça ortaya koyulmaktadır. Diğer yandan Ball, *Kıbrıs dünya barışını tehdit eden bir sorun haline gelmiştir. Yunanistan bu durumdan büyük çapta sorumluydu* (*Cumhuriyet*, 30.5.1982) derken durumu ve sorumluları belirlemektedir. Rumlar ise Türkiye'nin olaya dahil olacağını farklı zamanlarda beyan etmiş ve Kıbrıs'taki karışıklıkların sebebinin Türklerin *işgal* tehditleri olduğunu öne sürmüştür (Örek, 2010: 80). Türkiye'nin, Rum yönetiminin Kıbrıs Türk halkına karşı başlattığı soykırımı önlemek ve uluslararası antlaşmalarda sağlanmış hukuki düzeni korumak amaçlı aldığı önlemlere Rum yöneticileri *işgal* diyerek, duruma başka bir nitelik kazandırmayı amaçlamışlardır.

Bahsedilen soykırımın en belirgin olayı, başta Cumhurbaşkanı Makarios olmak üzere Rum devlet adamlarının hazırladıkları Akritas Planı çerçevesinde gerçekleştirilen Kanlı Noel ve Ada sathına yayılan katliamlardır. Bu olay sonrası, *21 Aralık Faciası ve Sonrası Yeşil Hat Nasıl Belirlendi (Halkın Sesi, 7.4.1981)* başlığıyla, Kıbrıs'ta iki toplumun yaşadığı Lefkoşa'daki Türk ve Rum bölgelerini belirleyen bir hattın çizilmesi gündeme gelmiştir (Kilercioğlu, 2014: 165). Bu sebeple, Türklerin ve Rumların yerlerinin belirlenmesi ve Türklerin korumaya alınması için yeşil kalemle bir hat çizilir.

1963 Kanlı Noel'den 1974 Barış Harekâtına kadar geçen dönem, Kıbrıs Türk halkının var oluş mücadelesinin en kritik olduğu ve direnişin sürdüğü dönemdir. Makarios, 1 Nisan 1964'te garanti ve ittifak antlaşmalarını (Zürih, Londra, Lefkoşa) tek taraflı feshetmiştir (Örek, 2010: 50). Fesihten sekiz gün sonra Birleşmiş Milletler temsilcisi ile Dr. Küçük bir görüşme yaparlar. Bu görüşmenin tutanaklarına temsilci, *Kıbrıs sorunu yeni bir mesele olduğu için...* şeklinde bir giriş yapmakta (Örek, 2010: 51-57); böylece Kıbrıs'ın bir sorun olduğu artık belgelere geçmektedir. Birleşmiş Milletlerin dâhil olması demek, bu sorunun dünyaya yansıdığı bir başka kanıtı olmaktadır. Temsilciye Türklerin uğradığı her türlü saldırıyı, katliam ve Makarios'un tek taraflı feshi anlatılmıştır. Temsilci, tüm bunlara, *bu bizim için politik bir sorun* (Örek, 2010: 56) diyerek hem durumun sorun olduğunu onaylamış hem de *bizim* kelimesi ile sorunun ada dışına çıktığını ve siyasi aktörlerin sayısının arttığını kanıtlamıştır. Bu hadiseyle Kıbrıs meselesinin milletlerarası boyutta *davadan soruna* dönüşmesinin kesinleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

1964-1966 yılları arasında Birleşmiş Milletler ile Kıbrıs uyuşmazlığının çözülmesi konusunda taraflarla müzakereler yapılmıştır. Görüşmelerde Birleşmiş Milletlerin iyi niyet misyonu öne çıkmış; Kıbrıslı Türklerin, Rumların tehditleri ile yaşamaya çalıştıkları beyan edilmiş, Rumların anayasaya aykırı davranışları

sergilenmiş, Türklerin azınlık olmadığı ortaya konulmuş, TAKSİM fikrinin doğuracağı sonuçlar gözler önüne serilmiş, Türk halkının mutlaka kuzeyde tek bir bölgeye toplanması gerektiğinin haklı sebepleri ortaya dökülmüş, Rum idaresi altında Türklerin hiçbir şekilde yaşayamayacağı izah edilmiş ve Rumların resmî olarak dünyaya durumu ilan ettiğinin altı çizilmiştir (Örek, 2010: 87-135). Fakat, Ada'da iki yönetimin kabul edildiği Cenevre Görüşmelerine (1974) rağmen işgal edilen Türk mahalleleri boşaltılmamıştır (Kilercioğlu, 2014: 199, 200). Bu *dünya çapındaki soruna Türkiye, Barış Harekatıyla (1974) müdahale edecektir.*

“Mehmetçik Kıbrıs'ta.” (*Hürriyet*, 20.7.1974).

“Turkey- The Peace Keeper??” (*Beaver*, 4.2.1975).

15 Temmuz 1974 sabahı Makarios'a karşı yapılan darbe sonrasında Türkiye, Garanti Antlaşmasından doğan haklarını kullanarak 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Türk halkı için yeniden doğmanın başlangıcı olan Barış Harekâtını gerçekleştirmiş (Kalelioğlu, 2009: 233-237) ve harekâtla adaya barış getireceğini beyan etmiştir. Fakat durum yabancı basına *The Cyprus Tragedy* (Kıbrıs Trajedisi) olarak yansımıştır. Aynı haberde; *%80 nüfusun, 550 bin kişinin, Rum olduğu adanın Türkler tarafından işgali (invasion) tam bir fiyaskoydu* söylemi (*Beaver*, 22.2.1983) yer almaktadır. *Fiyasko* ve *işgal* kavramlarının kullanımları bu haberde öne çıkmaktadır. Bu kavramlarla hem Türklerin adayı işgal ettiği hem de harekâtın gereksiz ve önemsiz olduğu vurgulanmaktadır. Diğer yandan, yukarıdaki İngilizce gazete başlığındaki *peace keeper* (uzlaştırıcı) kelimesinin yanına konulan iki soru işareti, Türklerin gerçekten uzlaştırıcı olup olmadığını sorgulamakta; yazının tamamına bakıldığında ise Türklerin barış getirmedicine, *bully* (zorba) ve harekâttan söz ederken vurgulamak adına tırnak içinde kullanılan *“humanitarian reasons”* (insancıl sebepler) kelimeleriyle (*Beaver*, 4 Şubat 1975) işaret edilmektedir.

Kıbrıs Meselesi, “Dava” dan “Sorun” a: Bir Dış Politika Sorununun Söylemsel ve Anlatıbilimsel Çözümlemesi

Türkiye kurtarıcıyken, ne olmuştur da dünyanın gözünde “işgalci” durumuna düşmüştür? Bilindiği gibi, harekâtın iki gün sonra, 22 Temmuz’da adada ateşkes ilan edilmiş fakat Rum tarafı bunu tam olarak uygulamamıştır. Bu sebeple Türkiye, 14 Ağustos 1974’te “İkinci Barış Harekâtını” başlatmak durumunda kalmıştır. Birinci harekât dünya tarafından hukukî bir müdahale, diğer bir ifadeyle anayasal hakları korumak adına yapılan bir hamle olarak görülürken; ikinci harekât, toprak kazanımı, yani bir işgal olarak dünyaya yansıtılmıştır (Armaoğlu, 2012: 958-962). Yabancı bir gazete *Cyprus- The Agony Continues* (Kıbrıs- İzdırıp Devam Ediyor) başlığı altında, harekâtın yabancıların gözünde nasıl görüldüğü anlatılmıştır. Haberde yine *işgal* kelimesi (*invasion of Cyprus*) kullanılmış, 20 Temmuz’da Türklerin adayı istila ettiği belirtilmiş (*military operation code-named Atilla, the Turkish army invaded Northern Cyprus*), Türklerin adada zaten azınlık olduğu vurgulanmış (*Cypriot Turkish minority*), işgal sonrası 1619 kişinin yok olduğu, fotoğrafla gazeteye yansıtılmıştır. Aynı gazetede Turgut Özal’ın, *Türkiye’nin herhangi bir yerinde nasıl hissediyorsam Kıbrıs’ta da öyle hissediyorum* demecine yer verilerek, Türklerin harekâtle esas niyetlerinin ne olduğunun anlaşıldığı vurgulanmaktadır (Beaver, 17.11.1986).

“Yabancı Kuvvetler, Kıbrıs Cumhuriyeti’nden Derhal Çekilmelidir.” (Armaoğlu, 2012: 963).

Kıbrıslı Türklerin davaları, haklarını koruma ve varoluş davalarıydı. 1960 yılında anayasa ile haklarını garantiye almışlar fakat Makarios’un anayasayı değiştirmek ve ulusal antlaşmaları sonlandırmak şeklinde bir davranış sergileyeceğini hesaba katmamışlardı. 1960 sonrasında ise elde ettiklerini ve yaşam haklarını kaybetmemek için davalarını sürdürmüşlerdi. Dolayısıyla, anavatanın yaptığı müdahalenin, dünya tarafından bir “haklarını savunma” müdahalesi olarak algılanması olağandı. Ancak ateşkesin ardından Türkiye’nin ikinci kez müdahale etmesi dünyada, *ENOSİS’e karşı dururken TAKSİM’i gerçekleştirdiler* fikrinin uyanmasına ve *TAKSİM’ci bir zihniyetle örgüt kurduklarını* (Kıbrıs Postası, 31.10.1986) iddia etmelerine bahane oldu. Diğer bir ifadeyle, Kıbrıslı Türklerinin, bir yandan statükonun devamını isterken, aynı zamanda kendilerinin anayasaya ters hareket ettiği yansıtıldı. Bu durumda, yukarıdaki söylemde sözü geçen *yabancı kuvvetler*, dünyanın nezdinde Türk kuvvetleri olup *çekilmesini* istedikleri yer ise Kıbrıs Cumhuriyeti oldu (Armaoğlu, 2012: 963).

Bir yabancı, 1974 Barış Harekâtı için *sonunda TAKSİM hedefini gerçekleştiren Türkler hukuka saygı göstermediler. İşgal edilen topraklar önce özerk bir devlet*

görünümüne büründü: Kıbrıs Türk Federe Devleti. Daha sonra da bu devlet kendini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olarak ilan etti (Copeaux, 2019: 74) sözlerini dile getirmiştir. Anlatıcı Türk değildir ve Türklerin TAKSİM hedefini gerçekleştirdiklerini ve toprakları işgal ettiklerini iddia etmektedir. *Özerk bir devlet görünümüne büründü* derken kullandığı fiil *bürünmek*, Türklerin bir sonraki planları için, kendilerine alt yapı hazırladığını bilinç altına yerleştirmeye çalışmaktadır. Aynı eserde, Barış Harekâtından söz ederken, *bugünkü KKTC topraklarını “kurtaran”* (Copeaux, 2019: 719) ibaresi geçmektedir ki *kurtaran* kelimesinin tırnak içindeki kullanımı ile bu kavrama dikkat çekilmeye çalışılmış, harekâtla kurtarma görünümü altında başka bir eylemde bulunduğu anlatılamaya çalışılmıştır. Yine aynı araştırmada, *Sevilmeyen Kurtarıcılar* şeklinde bir başlık atılmış, Türklerin Kıbrıs toplumunu böldüğü öne sürülmüştür (Copeaux, 2019: 233). Eleftheria Gazetesi ise *Türk fanatikleri TAKSİM ruhunu yaymak için küçük olayları büyültmek istidadını göstermektedir* (Basın Raporu, c.5, sayı.107, 21.4.1962) diyerek durumu dünyaya yansıtmıştır. Bütün bunların ardından Birleşmiş Milletler, Türk askerinin adadan çekilmesini önermiştir.

4. SONUÇ

“KKTC Siyasi Bir Gerçektir.” (Kıbrıs Postası, 8.10.1986).

Bu çalışma, çeşitli gazete kupürlerinden ve basın bültenlerinden yararlanılarak, adadaki durumun kimler için dava/mücadele, kimler için sorun olduğunun tespitidir. Diğer bir ifadeyle, Kıbrıs meselesinin *davadan soruna* dönüş süreci, anlatıbilim yoluyla dönemin siyasî aktörlerinin söylemleriyle ortaya konulmuştur.

Kıbrıs adası farklı kavimlerin gelip geçtiği, tarih sürecinde Venediklilerin, Osmanlı'nın ve İngiltere'nin hâkimiyetini yaşamış, demografik açıdan önemli, coğrafi açıdan ise Ortadoğu'ya geçiş sağlayan kritik bir yerde bulunan bir adadır.

Ada, Yunanistan tarafından Bizans'ın parçası olarak görülmüş ve buranın en eski yerleşiklerinin Rumlar olduğu tezi savunulmuştur. Osmanlı 1878'de Ada'nın yönetimini geçici olarak İngiltere'ye devredince Rumlar, 1821 yılındaki Yunan isyanıyla hareketlenen ENOSİS için eyleme geçmiş, fakat beklemediği bir tavırla karşılaşmıştır. İngiltere iki halkın varlığını da kabul etmiştir. Bu sebeple Yunanistan, 1954 yılında konuyu Birleşmiş Milletlere taşıyarak Kıbrıs meselesinin uluslararası platformda *soruna* dönüşmesine sebep olmuştur. O zamana kadar geçen sürede Kıbrıs konusu, İngiltere'nin bir iç meselesiyken; Türkiye'nin konuya dahil olmasıyla Kıbrıs Türklerinin varlıklarını, kimliklerini ve bağımsızlıklarını korumak için verdiği bir *mücadeleye* dönüşmüş; Türkiye için ise *millî bir dava* halini almıştır. Bu durum gazeteye, *Bugün Kıbrıs meselesini Türkler, bir millî dava olarak ellerine almış bulunuyorlar* (Zafer, 18.1.1950) şeklinde yansımıştır. Özetle, 1878'den itibaren konu önce bir iç meseleyken, 1954 yılında uluslararası nitelik kazanmış, sonrasında bir soruna dönüşmüştür. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar geçen bu süreç, Kıbrıs uyuşmazlığının birinci aşamasını oluşturmuştur. Makarios 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasasını değiştirmek istemiş, ENOSİS'ten vazgeçmemiş, bu uğurdaki eylemleri 21 Aralık 1963 Kanlı Noel Katliamının gerçekleştirilmesine kadar varmıştır. 21 Aralık sonrası süreç, sorunun çözülmeye çalışılması bir yana, Kıbrıs Türklerinin kimliklerini, varlıklarını bağımsızlıkları korumak adına verdiği yeni bir mücadeleye dönüşmüş; uyuşmazlık sürecinin ikinci aşaması başlamıştır.

Uyuşmazlığı çözmek için müzakerelerin sürdürüldüğü bir dönemde Yunan Cuntasının ENOSİS'i hemen gerçekleştirmek için Makarios'a karşı darbe düzenlemesi sonucunda Türkiye, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile duruma müdahale etmiştir. Bilinmektedir ki Rumların anavatanı Yunanistan'ın siyasi otoritesinin varlığı, Kıbrıs'ta hiçbir zaman geçerli olmamıştır. Bu süreçte Kıbrıs konusu, Türkiye için millî bir dış politika sorunu olarak devam ederken; Kıbrıs Türkleri için, kendini uluslararası platformda kabul ettirmeye dönüşmüştür. Bu

hadiseler, 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin ve 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşuna zemin hazırlamıştır. Türkler bu süreçte eşit egemenlik hakkı ve uzlaşmadan yana olmuşlardır. Günümüzde (2020) KKTC, dünyadaki çoğu ülke tarafından resmî olarak tanınmamakta, yerine Kıbrıs Cumhuriyeti tabiri kullanılmaktadır. *KKTC Tanınmalı (Birlik, 2.11.1991)*, *KKTC Devleti Kalmalı ve Tanınmalı (Kıbrıs, 2.11.1991)* ve *KKTC'yi Yaşatacağız (Birlik, 4.10.1991)* gazete başlıklarında da görüldüğü gibi, Kıbrıs Türk Halkının davası, bu tarihten sonra, geleceklerini güvence altına alma ve kendi özgürlüğünü güçlendirecek bağımsız ayrı bir devlet yapısı içinde sürdürmek olacaktır.

KAYNAKÇA**Arşiv Belgeleri**

KKTC Milli Arşiv, *Basın Bülteni* Cilt. 1, sayı. 5, 23 Ekim 1962.

KKTC Milli Arşiv, *Basın Bülteni* Cilt. 1, sayı. 15, 9 Ocak 1962.

KKTC Milli Arşiv, *Basın Bülteni* Cilt. 1, sayı. 28, 21 Nisan 1962.

KKTC Milli Arşiv, *Basın Bülteni* Cilt. 1, sayı. 41, 16 Kasım 1962.

KKTC Milli Arşiv, *Basın Raporu* Cilt. 5, sayı. 7, 1 Ekim 1962.

KKTC Milli Arşiv, *Basın Raporu* Cilt. 5, sayı. 107, 21 Nisan 1962.

KKTC Milli Arşiv, *Basın Raporu* Cilt. 5, sayı. 269, 4 Ekim 1962.

KKTC Milli Arşiv, *Basın Raporu* Cilt. 5, sayı. 287, 22 Ekim 1962.

KKTC Milli Arşiv, *Basın Raporu* Cilt. 5, sayı. 289, 24 Ekim 1962.

Gazeteler

Akın, 01 Şubat 1963, 1 Şubat 1962, KKTC Milli Arşivi.

Beaver, 4 Şubat 1975, 22 Şubat 1983, 17 Kasım 1986, LSE Digital Library Beaver Newspaper, Erişim: 15 Şubat 2020.

Birlik, 2 Kasım 1991, 4 Ekim 1991, 12 Ekim 1991, 31 Ekim 1991, Lefkoşa Milli Kütüphane Gazete Arşivi.

Bozkurt, 11 Aralık 1961, 15 Aralık 1961, 19 Ocak 1958, Lefkoşa Milli Kütüphane Gazete Arşivi.

En Son Dakika, 1 Eylül 1949, Lefkoşa Milli Kütüphane Gazete Arşivi.

Halkın Sesi, 26 Ocak 1958, 2 Nisan 1978, 7 Nisan 1981, 19 Nisan 1978, 20 Nisan 1978, 31 Ekim 1991, Lefkoşa Milli Kütüphane Gazete Arşivi.

Hürriyet, 20 Temmuz 1974, 25 Şubat 1951.

Kıbrıs, 2 Kasım 1991, 31 Ekim 1991, Lefkoşa Milli Kütüphane Gazete Arşivi.

Kıbrıs Postası, 1 Aralık 1986, 1 Kasım 1986, 6 Aralık 1986, 8 Ekim 1986, 8 Kasım 1986, 10 Ekim 1986, 14 Kasım 1986, 15 Kasım 1986, 18 Kasım 1986, 19 Kasım 1986, 20 Kasım 1986, 31 Ekim 1986, Lefkoşa Milli Kütüphane Gazete Arşivi.

Nacak, 11 Mayıs 1963, 20 Ekim 1991, 1 Ocak 1962, Lefkoşa Milli Kütüphane Gazete Arşivi.

Zafer, 17 Ocak 1950, 18 Ocak 1950, Lefkoşa Milli Kütüphane Gazete Arşivi.

Sözlü Görüşme

Ahmet Zeki Bulunç, KKTC Ankara Eski Büyükelçisi, 27-28.01.2020.

Kitaplar

Armaoğlu, F. (2012). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 18. Baskı, İstanbul: Alkim Yayınları.

Bal, M. (2009). *Narratology Intoduction to the Theory of Narrative*, 3rd ed., Kanada: University of Toronto Press.

Carr, E. H ve Fontana, J. (1992). *Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık*, çev. Özer Ozankaya, Ankara: İmge Yayınları.

Copeaux, E. ve Mauss-Copeaux, C. (2009). *Taksim? Bölünmüş Kıbrıs*, çev. Ali Berktaş, İstanbul: İletişim Yayınları.

Denktaş, R. R. (2017). *Karkot Deresi*, 8. Basım, Lefkoşa: Önder Yayınevi.

Evans, R. J. (1999). *Tarihin Savunusu*, çev. Uygur Kocabaşoğlu, Ankara: İmge Yayınları.

Hakeri, B. H. (1993). *Başlangıcından 1878'e dek Kıbrıs Tarihi*, Ankara: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı.

Halkın, L. E. (2000). *Tarih Tenkidinin Unsurları*, çev. Bahaeddin Yediylıdız, 2. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.

Jahn, M. (2005). *A Guide to the Theory of Narrative*, Cologne.

Jahn, M. (2012). *Anlatıbilim*, çev. Bahar Dervişcemaloğlu, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kalelioğlu, O. (2009). *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Megali Idea*, Ankara: Bilgi Yayınları.

Kilercioğlu, O. (2014). *Haykırış*, İstanbul: Çatı Kitapları.

Örek, Y. (2010). *Belgelerle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Tarihi Gerçekleri Osman Örek'in Arşivinden*, İstanbul: Alga Yayınları.

- Özkul, A. E. (2010). *Kıbrıs'ın Sosyo-Ekonomik Tarihi (1726-1750)*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Soysal, İ. (2000). *Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Tayhani, İ. (2011). *Özgürlük Yolunda Bitmeyen Koşu "Denktaş Kitabı"*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Toluner, S. (1977). *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Tosh, J. (2005). *Tarihin Peşinde*, çev. Özden Arıkan, 2. Basım, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Uçarol, R. (1998). *1878 Kıbrıs Sorunu ve Osmanlı-İngiliz Anlaşması*, 2. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Makaleler

- Akçora, E. (2009). "Kıbrıs Türk'ünün Bağımsızlık Mücadelesi ve Rumların Türklere Uyguladıkları Katliam", *Türk Dünyası Araştırmaları*, c. 179: 35-62.
- Armaoğlu, F. (1959) "1955 yılında Kıbrıs Meselesinde Türk Hükümeti ve Türk Kamuoyu", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, c. 14: 57-88.
- Arsava, F. (1996). "Kıbrıs Sorununun Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*: 43-51.
- Buluñç, A. Z. (2004). "Kıbrıs Uyuşmazlığının Kökler ve Uyuşmazlığın Çözüm Yolu", *Avrasya Dosyası*, 10: 140-207.
- Buluñç, A. Z. (2018). "Geçmişten Geleceğe Kıbrıs Davamız", *Basılmış Konferans Metni*.
- Çevikel, N. (2006). "1570-1571 Türk Fethi ile Kıbrıs'ta Meydana Gelen Toplumsal Değişim Hakkında Bir Tahlil Denemesi", *Kıbrıs'ta Osmanlı Mirası*: 112-139.

- Egeli, S. (1994). "1960 Republic of Cyprus Destroyed by Murders", Cyprus International Symposium on her Past and Present: 245-249.
- Ezzerelli, K. (2012). "L'Analyse Narratologique des Récits Autobiographiques au Service de Nouvelles Interprétations Historiques: L'Exemple des *Mudakkirat* de Muhammad Kurd Ali", Arabica, 59: 53-86.
- Hülagü, M. Türkiye, Yunanistan ve Avrupa İlişkilerinde Kıbrıs,
http://www.metinhulagu.com/images/dosyalar/20120229230708_0.pdf.
- İnalçık, H. (2005). "Helenizm, Megali Idea ve Türkiye", Doğu Batı, 31: 9-26.
- İsmail, S. (1994). "Turk-Greek Relations During the First Fifty Years of British Administration", Cyprus International Symposium on her Past and Present: 93-103.
- Kind, T. ve Müller, H. (ed.) (2008) "What's Narratology? Questions and Answers Regarding the Status of a Theory", Monatsheft: 100, 130-135.
- Kuran, E. (1994). "Turkish-Greek Relations in Connection With The Cyprus Question (1923-1939)", Cyprus International Symposium on her Past and Present: 223, 227.
- Önsoy, R. (1994). "The Cyprus Problem in the Viewpoint of Turkish-Greek Relations", Cyprus International Symposium on her Past and Present: 229-233.
- Mercan, S. (1994). "Turkish-Greek Relationships and International Attitude", Cyprus International Symposium on her Past and Present: 105-227.
- Phelan, J. (2009). "Cognitive Narratology, Rhetorical Narratology and Interpretive Disagreement: A Response to Alan Palmer's Analysis of Enduring Love", Style: 309-321.
- Sarıkoymuncu Değerli, E. (2012). "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası", Akademik Bakış: 85-101.

Tamkoç, M. (1985). "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Devletler Hukuku Yönünden Statüsü", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 40: 55-67.

Yılmaz, M. E. (2010). "Past Hurts and Relational Problems in the Cyprus Conflict", International Journal on World Peace: 35-62.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The present study analyses the posing of the Cyprus issue which is one of the most important foreign policy issues of Turkey, its transformation from being a cause to an issue and reflection on public opinion. The study covers the period between the temporary transfer of the administration of the island to United Kingdom (1878) and Cyprus Peace Operation (1974). The authenticity of this reconstructing study stems from evaluation of the Cyprus issue with a method never used before that is by way of analyzing the discourses.

In accordance with narratology, Cyprus newspapers, press bulletins and releases of the time which are available in Kyrenia National Archives and Nicosia National Library have been reviewed and discourses of the political actors who left their marks on their period have been identified. These findings have steered us toward keywords (ENOSIS, PARTITION, Republic and Constitution of Cyprus etc.). Basing on the data obtained by virtue of these keywords, the events that took place between the two communities living on the island (Turkish and Greek Cypriots), and processes and ways of intervention of Turkey, Greece and United Kingdom are assessed by way of discourse analysis.

Method

“Narratology” method was taken advantage of in the study. Briefly defined as discourse analysis, narratology analyzes who have narrated what and how by using narrator-listener relationship. Depending on the nature and the content of the studied text, the method can be put into practice at six steps. These steps which we can summarize under the titles of Narration, Focalization, Narrative Situation, Action, Analysis and Discourse enable us to analyze the studied text. The narrated matter finds meaning in regard to the speaker. For this reason, the speaker should be identified first. The matters that the speaker lays emphasis on and the concepts he/she uses during the speech reveal the matters to which the speaker attaches importance in his/her discourse. Then the addressee, personal pronouns used in the speech (me, us, them etc.) and the place and time of the narrated matter are identified respectively. Afterwards, the identifications are raked together and the text is analyzed; in other words, the plotline is interconnected through discourses.

In order for a text to be analyzed with narratology method it should have a story, characters of the story, a chain of events that involves these characters, and a certain place where the events have occurred. When we put the present

study into such a frame; the story corresponds to Cyprus issue, place to Cyprus island, actors to Greek and Turkish Cypriots, United Kingdom, Turkey and Greece, and the time to the period of 1878-1974.

Conclusion and Discussion

The authenticity of the present study that includes the Cyprus issue between the years of 1878 and 1974, which has been a foreign policy problem that remained dynamic in every period, and the events that have occurred in this period stems from the analysis of the process by incorporating the history and literature in an interdisciplinary study. Thus, a historical fact is reconstructed by way of the analysis of the use of language by persons, particularly historical actors and the words they have preferred in their discourses. The analyzed discourses are the speeches of prominent figures of the period such as Makarios, Dr. Fazıl Küçük, Rauf Denktaş, Osman Örek and Necmettin Sadak who have steered the process that appeared in newspaper clippings and press bulletins. By analyzing these speeches, the time elapsed regarding the Cyprus conflict up to 1974, in other words, transformation of Cyprus issue from being a “cause” to an “issue” is revealed.

The present study also emphasizes the importance of the concepts used in respect of Cyprus issue or Cyprus conflict in addition to revealing the process. These concepts can be summarized as national cause, problem, internal matter, conflict, Bloody Christmas, national existence/identity, sovereignty, administration, conferral of administration, status quo, custody, self-determination, constitution, Republic of Cyprus, Megali Idea, ENOSIS, EOKA and PARTITION. It is observed that the concepts have gained meaning depending on how and where they are used by the countries involved in the issue; Turkey, Greece and United Kingdom.

The process of dispute (conflict) that has begun when the Megali Idea was put into action has generated ENOSIS, which means political union of Cyprus and Greece, and the attempts to actualize this concept has resulted in the establishment of EOKA organization. The actions taken by EOKA to achieve this goal have brought about the national cause. Actions related to the National Cause have generated the idea of PARTITION against ENOSIS and this dispute has led to proclamation of the Republic of Cyprus. When the Constitution of the Republic was contravened ENOSIS, Greek Cypriots have taken actions to amend the constitution. Consequently, the tension between the Greek and Turkish Cypriots was increased and the Bloody Christmas has broken off the relationship between two communities. The Peace Operation of the Republic of Turkey that aimed to protect the right to life of Turkish Cypriots was construed

differently in the world and consequently, the “cause” has transformed into an “issue” all around the world.

To sum up, it is observed in the present study that every country involved in this matter has considered the Cyprus issue differently. In other words, it is ascertained that the issue is considered as a struggle for Turkish Cypriots, an issue for Greece and Greek Cypriots, a national cause for Turkey and a problem in the international platform.

As the period following the Cyprus Peace Operation includes the establishment of Turkish Federated State of Cyprus (1975) and Turkish Republic of Northern Cyprus (1983) respectively, it is necessary to evaluate this period separately. Because Turkish Cypriots have devoted their lives to be recognized by the world in this period. If this period and related developments are analyzed with the same method in another study and the findings of that study are evaluated in conjunction with the present study, the rise and development process of the Cyprus conflict would be analyzed as a whole with discourse analyses.